

Zelfs heeft de kerk ook in dezen kringsoort gelijk zelfbesef bestendigd. Immers, tenzij er uitpattingen voorvielen, kan zoo goed als ieder een atestatie bekomen, waarin door de kerk getuigd wordt, dat hij „onberispelijk is in belijdenis en wandel“. En juist die uitdrukking beantwoordt vrij juist aan wat tal van belijders van zichzelf denken, of beter gezegd nog, van zichzelf gevoelen.

Denken en gevoelen toch is hier niet 't zelfde. In zijn denken spreekt de Catechismus mede, en dan erkent men een zondaar voor God te zijn, en alleen door genade zalig te zullen worden. Maar wat men erkent en in zijn belijdenis toecijft, is daarom volstrekt nog niet 't zelfde als wat men in zijn persoonlijk besef van zichzelf gevoelt. En wat in dat zelfbesef, en in dat gevoel spreekt, merkt ge dan 't best, als er eens een aanmerking op iemand's doen en laten gemaakt wordt, en de aangeerde soms vrij luid en driftig voor zijn onbetreftelijke braafheid opkomt.

Vraag zulk een, of 't dan niet waar is, wat de apostel neerschreef: „Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen“. En vraag hem in de tweede plaats, of hij dan beweert in alles aan Gods heilige ordinaatien trouw te zijn gebleven, en hij zal u toevoegen, dat dit niet zoo met 'em is. Maar dit raakt weer alleen zijn denken, niet zijn innerlijk zelfbesef. In al wat de wet eischt blijft niemand. Dat is dus ook van hem niet te vergen. Het leven moet genoom worden zoals 't is. Ge moogt hem niet met een engel, ge moet hem met andere men'schen vergelijken. En legt ge dien maatstaf aan, wat hebt ge dan op hem aan te merken.

En door die sprong van al wat God eischt op wat ge bij andere menschen waarneemt, is de consciëntie weer gesust.

Nu kan hier een min goed lezer inloopen.

Ge kunt iemand hebben, die werkelijk, niet alleen met zijn denken, maar in zijn verborgen ik diep, tot op den bodem der ellende, voor den heiligen God in de schuld is gevallen; die den vloek heeft gevoeld, en onder dien vloek heeft gesidderd; en die daarbij den dood in zijn hart voelend, zich heeft opgericht aan het Kruis, en zoo uit dien zielsdood is overgegaan in 't leven.

Ge kunt te den hebben met iemand, bij wien tendende alle zelfbedrog wegviel, en wiens hopen voor nu en eeuwig eeniglijk staat op het Lam Gods, dat ook zijn zonde wegdreef.

Zulk een kan leven uit enkel genade, en er nu elken morgen en elken avond zijn God voor danken, dat hij, zwak als hij is, door louter ontferming buiten verleiding en verzoeking bleef, of kwam hij er in, door louter genade er in werd staande gehouden.

Hij kan als een kind van zijn God zijn, die in den leiband van zijn hemelschen Vader loopt, en innig gelukkig is, dat zijn God hem zoo verstand bewaart, en in zoo goeden gang hem staande houdt.

Tewens bezwijkt hij dan wel, maar hij is er dankbaar voor, dat hij den Naam zijns Gods niet te schande maakte, en dat hij voor 't oog der wereld zijn belijdenis niet ootterde.

Maar al lijkt dit 't zelfde, 't is feitelijk toch zoo heel iets anders.

Bij hem geen ogenblik het ingebeelde ik, dat hoog opspringt. Bij hem geen spoor van die geraaktheid en geprikkeldheid, als hij een aanmerking op zijn doen of laten hoort. In het hart van zulk een staat Dagon niet meer op zijn voetstuk, maar ligt vergruisd op den grond.

Ginds een, die roept: Zie eens hoe fier ik zwemmen kan, voor mij geen gevaar! Maar in zulk een ziet ge een drenkeling, die door zijn Heiland gegrepen, zich gered voelt, en zoo op het droge kwam.

Het getuigenis der kerk, in dien zin opgevat, beduidt dan ook niet: Toonder deses is een pronkjuwel van deugd en braafheid, maar: Zie hier een man, die door de genade zijns Gods bij burgerlijke braafheid genadiglijk bewaard werd. Niet hem, maar God te eere betuigt de Kerk, dat hij onberispelijk bleef in belijdenis en wandel.

Uitgangspunt blijft ook hier de vraag, of ge uw God geknoordt, u aan uw God onderwerpt, en diep in de ziel verstaat, dat ge bij al uw doen en laten het gebod, de ordinaat, het bevel van uw God te volbrengen hebt, en te leven hebt naar zijn heiligen wil.

Zoo algemeen genomen nu stemt ieder dat toe, en althans in den kring der geloovigen zal niet mand opstaan, die ruwweg Gods Souvereiniteit loochent, en zeggen durft, of zou willen zeggen: Ik heb mijn God niet te gehoorzamen.

Maar neem het nu scherp, en zeg: Gehoorzamen in alles, in het groote en in 't kleine; in wat openbaar en in wat verborgen is; in uw daad en in uw; in uw woord en in uw levenswijze; in uw innerlijke overlegging; in uw zinnen en peiszen; in uw verbeelding en in uw voorstelling; kortom in heel uw existentie, steeds, zonder uitzondering, zoo zijn en zoo verkeer, als Gods heilige wil wil, dat zijn creatuur, zijn menschen, zijn verlossers, zijn kind voor Hem verkeer, en op eens ontspan zich de consciëntie en zoekt licht in de verkeerzigen: Dat kan, dat doet niemand, en zonder 't te zeggen, voegt men er in de stilte des barten dan bij: Dat vergt God ook van mij niet. Hij weet wat maakt ik ben, gedachtig zijnde dat ik stof ben.

En dit kan goed loopen, mits het Kruis er tusschen staat, en mits ge erkent: ik kan niets. Al wat ik volbreng, doe ik enkel door genade. Het kan recht zijn, mits ge voelt, wat een klein begin van waarachtige gehoorzaamheid er nog pas in u opwerpt, en zoo ge niet beuwt uitziet naar dat beter en hooger leven, waarin de volle gehoorzaamheid komen zal.

Maar 't gaat ganschelijk mis, en het ondermijnt uw geloof, zoo ge met uw toestand vrede hebt, en u inbeeldt, dat ge met u zeer gebrekkige gehoorzaamheid eigenlijk reeds zijt waar ge weten moet, en het goede dat dan nog in u is, aanziet, niet als iets dat uit God in u nederdaakt, maar als iets waarmee Gij uwerzijds voor uw God verschijnt, en waar ge bij uw God mede uitkomt.

Dan toch kort ge Gods gebod in, verkleint zijn ordinaatien, vervalt zijn wil, en breekt af zijn heilige souvereiniteit.

Vervloekt, zegt de Schrift, is een iegelijk die niet in alles gehoorzaam aan zijn God blijft. Die vloek is hetgeen van Gods heiligen, hoogen, volkomen wil tegen u zondig en gebrekkig zielebestaan. En gij zet dan dien vloek, en met dien vloek Gods wil, terzijde, om er uw uiterst gebrekkig volbrengen als maatstaf voor in de plaats te schuiven, en dien nietseggenden maatstaf aan uw God op te dringen.

En waarop nu komt dit anders neer, dan op een overbodig maken van het Kruis; op een te niet doen van 't Verlossingswerk? Of liever, hierop, dat ge dit alles in uw Catechismus en uw denken wel staan laat, maar er in uw zelf-

besef niet mee rekent, en buiten het Kruis om uw consciëntie stilt.

Zeker, we worden gered alleen door het geloof, maar wie het gehoorzamen, het gehoorzamen in alles, als onafwierbaren eisch te niet doet, haalt juist den grond onder zijn geloof weg.

Amsterdam, 26 Oct. 1906

De behandeling van de Tien geboden zal met dit jaar in de *Herant* ten einde loopen. Van 1 Januari 1907 af zal een nieuwe artikelenreeks, van de hand van Dr. A. Kuyper, worden opgenomen, onder den titel: *Pro Rege*.

### De overdracht van het Rectoraat.

De plechtige overdracht van het Rectoraat, die j. l. Zaterdag plaats vond, werd door een groote schare van belangstellenden bijgewoond, die de ruime zaal van het Gebouw voor den Werkenden Stand geheel vulde. Ongetwijfeld lag in die talrijke opkomst ook een stille hulde voor den afgetreden Rector, die voor 't laatste deze plechtigheid leidde en wiens woord men daarom zoo gaarne nog eens beluisteren wilde.

Eigenaardig was bij deze plechtigheid ook, dat voor 't eerst, tengevolge van de nieuwe relatie, waarin de Vrije Universiteit tot het Rijk is komen te staan, de voorzitter van de Commissie van Toezicht, Mr. Pijnacker Hordijk, in den kring van het corpus Academicum plaats nam. Dat de Vrije Universiteit tegelijk ook een eerezetel aanbood aan de deputaten, door de Gereformeerde Kerken benoemd, was een hoffelijkheid, die eigenlijk reeds te lang was verzuimd.

Van de rede, die de afgetreden Rector hield, nemen we het kort verslag uit de pers hier over:

Na eene inleiding, die betrekking had op bestaande plannen voor het vierde eeuwfeest van Calvijn's geboorte, en die opkwam tegen de oprichting van een monument, dat Calvijn door zijn werk dit reeds heeft op veel betere wijze, werd op een gedeelte van dat werk de aandacht gevestigd, en als onderwerp genoemd: de betekenis der gemeentelieden als zoodanig, volgens beginselen, die Calvijn, toen hij openlijk optrad, heeft ontwikkeld en toegepast.

Die beginselen werden afgeleid uit de twee geschriften, die als het ware het program waren van Calvijn's reformatie, en dan een program waaraan hij steeds trouw is gebleven. Daaruit werd aangevoerd, welke hoogte betekenis door Calvijn aan de gemeentelieden werd toegekend, in tegenstelling met de in zijn tijd vigeerende stelsels; waarbij ook gewaarschuwd werd tegen misverstand van zijne opvatting. Voorts werd opgemerkt, dat die hoogte betekenis slechts werd toegekend aan geloovigen, wier belijdenis dus ommissa was voor het kerkelijk instituut, en wier leven met die belijdenis moest overeenstemmen. Daarna werd gesproken van de discipline, die de Kerk zelf te dien aanzien had uit te oefenen, en van de wederinstelling van opzieners uit de gemeentelieden, die daarvoor zonden te zorgen hebben; waarbij in eenige bijzonderheden werd aangewezen, hoe dan, volgens Calvijn, de kerkelijke macht naar de Schrift te gebruiken was, onder controle en medewerking van de gemeente zelf. En ten slotte werd de vraag behandeld, bij wie dan, in geval van een mogelijk conflict, het overwicht was te stellen.

In het daarop volgend verslag van het afgeleiden Academiejahr werd herinnerd aan het Koninklijk Besluit, waarbij voor sommige Academische graden effectus civilis aan de Vrije Universiteit verleend werd, en aan de daarmede in verband staande werkzaamheid van de Rijkscammissie van toezicht. Voorts werd ter sprake gebracht, wat er ontrent directoren, curatoren en hoogleraren te vermelden viel; waarbij o. a. de wensch werd uitgesproken, dat het persoonlijk onderwijs van Dr. A. Kuyper aan de Universiteit weder mocht ten goede komen. En ten aanzien van de studenten werd medegedeeld, dat het Academiejahr begon met 168; dat daarvan het eerste werden ingeschreven 24, waarvan 11 voor de Godgeleerdheid, 5 voor de letteren en wijsbegeerte, en 8 voor de rechtsgeleerdheid; dat vernederlijk bijna evenveel in dat jaar hante Academische studie eindigden; en dat het gehele cijfer dus nu op 170 te stellen is, waarvan 92 voor de Godgeleerdheid, 18 voor de letteren en wijsbegeerte, en 60 voor de rechtsgeleerdheid. Waaraan nog werd toegevoegd, dat in het afgeloopen jaar bij examens geslaagd zijn: in de faculteit der Godgeleerdheid, 14 voor de candidaats eerste gedeelte, 18 voor het definitieve candidaats, en 8 v. v. het doctoraat; in de faculteit der letteren en wijsbegeerte, 1 voor het examen beoield in art. 135 H. O. wet, 9 voor het theologisch-propaedeutisch, 11 voor het juridisch propaedeutisch, en 1 voor het doctoraat; in de faculteit der rechtsgeleerdheid, 6 voor het candidaats, en 6 voor het doctoraat; en dat er 3 promotiën plaats hadden, waarvan 2 in de faculteit der Godgeleerdheid en 1 in de faculteit der letteren en wijsbegeerte.

Al zal de betekenis van deze rede voor de buitenwereld eerst blijken, wanneer ze, met rijke noten gestoffeerd, het licht ziet, toch mag reeds thans een woord van dank gebracht aan Prof. Rutgers, die ons weer een kostelijke bijdrage leverde om de beginselen van Calvijn beter te verstaan. Indien iemand Calvijn's leven en werken, daden en beginselen kent, dan is het wel de nestor onzer hogeschool, die aan de bestudering van Calvijn's leven schier heel een leven heeft gewijd. Al wat hij uit den rijken schat zijner kennis van Calvijn meedeelt, heeft reeds daarom groote waarde. Maar niet minder, omdat Prof. Rutgers wel dit met Calvijn in bijzondere mate gemeen heeft, dat, gelijk Stahelin als een der grootste verdiensten van onzen Reformatoren roemt, zijn denken zoo logisch is. Prof. Rutgers heeft niet alleen aphoristisch enkele uitspraken van Calvijn over de rechten en plichten der gemeentelieden naast elkander gesteld, maar in streng logisch betoog doen gevoelen, hoe dit alles bij Calvijn voortkwam uit één beginsel, de opvatting die Calvijn aan Gods Woord ontleende over karakter en wezen der Kerk. Dat daarbij telkens gewezen werd

op de antithese met Rome, Luther en de Wederdoopers, diende niet weinig om de opvatting van Calvijn in hare juistheid nog meer te doen waardeeren. Terwijl ten slotte volkomen terecht door Prof. Rutgers gewaarschuwd werd tegen een eenzijdige en daarom onjuiste opvatting van de rechten der gemeentelieden, gelijk die bij de Independenten en de voorstanders van het Collegiale stelsel gevonden wordt. Al liet het bestek eener rectorale oratie natuurlijk niet toe, dat alle moeilijkheden, waarvoor het hier aangevoerde probleem ons in de practijk plaatst, werden opgelost, toch was het goed, dat Prof. Rutgers de eenvoudige en toch zoo krachtig doorwerkende beginselen van Calvijn op dit punt eens helder in het licht stelde; gevoelen deed hoe uitnemend deze beginselen zijn voor het kerkelijk leven, en het daarbij niet ontbreken liet aan bakens in zee, waar van een al te „democratische“ strooming gevaar dreigde. Een zoo klare en heldere uiteenzetting van Calvijn's beginselen op dit belangrijke punt van het kerkrecht heeft niet alleen als historische studie waarde, maar geeft tegelijk uitnemende lessen voor het heden. Niet, als met Calvijn het laatste woord zou gesproken zijn of Calvijn voor ons als onfeilbare autoriteit gelden zou, maar omdat Calvijn zilverder dan een der andere Reformatoren hier de beginselen van Gods Woord weer aan het licht gebracht heeft en op dat fundament ook in onzen tijd moet worden voortgebouwd.

### Dagen van gedachtenis.

Een eigenaardig kenmerk van onze eeuw is de behoefte om te herdenken.

In vroeger tijd hoorde men daar niet zoo van.

Het feit dat Calvijn te Genève vijf-entwintig jaar predikant of hoogleraar was, ging men ongemerkt voorbij. Misschien was de tijd toen te ernstig en de spanning der ziel te sterk, om aan zulk een jubileum te denken.

En gelijk het was in het leven der personen, zoo was het ook in het leven der volkeren. De groote feiten uit de historie van onze vorsteling met Spanje zijn evenmin als de reformatie der kerk en de Synode van Dordt in de 17e eeuw opzettelijk herdacht geworden. Ook het tweede eeuwfeest zag ons volk nog niet in feestelijke stemming. Eerst de vorige eeuw heeft de gewoonte in zwang gebracht om de machtige feiten uit 's lands historie dankbaar te gedenken. En sinds hield de stroom niet op. Oas Rembrandtfeest ligt vlak achter ons. Bilderijks' gedachtenis is pas geverd. Reeds maakt men zich gereed voor een nationaal feest ter ere van de Ruyter. En indien het zoo doorgaat, zullen we geen jaar zonder herdenkingsfeest zijn.

Ook in het persoonlijk leven doet dezelfde behoefte zich steeds sterker gelden. Naast koperen, zilveren en gouden brulloft viert men de 30- en 40-jarige herdenking van zijn huwelijks en worden zelfs deze getallen nog weer onderverdeeld. Geen krant neemt ge op, of ge leest, dat die hoogleraar en deze predikant zijn ambtelijk jubileum heeft herdacht. En niet alleen bij hoge ambten en bijzondere persoonlijkheden doet deze behoefte zich gevoelen, — zelfs klerken op een kantoor, knechten op een winkel, dienstdoende in een gezin worden bij hun vijf- en twintig jarige dienstvervolg geëerd.

Al mag onder dit alles een tijkje menschelijke ijdelheid doorloopen, en al zullen we geenszins ontkennen, dat deze huldingen en eerebetooningen soms op het kanje af tot menschenvergoding leiden kunnen, toch uit in die behoefte zelf om te herdenken zich een echt menschelijke en dies goede trek van het hart. Het is een groot volk, sprak Duitschland's keizer bij de Ruyter's graf, dat zijn groote mannen eert. En al zal dat eeren niet alleen in luidruchtig feestbetoon moeten bestaan, toch is het goed, dat op gezette dagen door heel een volk dankbaar herdacht wordt wat zijn groote mannen voor hem hebben gedaan. De betekenis der hielden op het gebied des geestes wordt daardoor te beter verstaan en de gelegenheid geboden om nog dieper in hun arbeid en denken door te dringen. En wanneer die hulde maar niet bij het kunstmatig, het wetenschappelijk genie, de heldhaftigheid staan blijft, maar in dat alles een gave eert van den Vader der lichten, wordt daarmede zeker niet aan de eere Gods te kort gedaan.

Eenigszins moeilijker staat de vraag natuurlijk, wanneer die hulde niet groote mannen uit het verleden geldt, maar nog levende personen. Niet alleen, omdat het oordeel van tijdgenooten lang niet altijd met het oordeel der historie overeenkomt, maar ook omdat het ontsteken van te veel wirook voor ons menschelijk hart altijd gevaar oplevert. We zouden dan ook niet gaarne beweren, dat hier de juiste maat altijd bewaard blijft, en gelooven dat evenals ons geslacht wel ietwat den draak steekt met de hooggestemde lofgedichten van een vroeger geslacht op sinds gansch vergeten persoonlijkheden, zoo ook onze nakomelingen een glimlach wel nauwelijks zullen kunnen onderdrukken bij het lezen van wat thans op menig jubileum wordt gezegd.

Maar al zal eenige zelfbeperking hier geen overbodige weelde zijn, toch mag te streng rigorisme niet elk zoodanig huldebtoon als ongeoorloofd afsnijden. Ons volk ligt niet aan overwaardeering van wat zijn voorgangers voor hem doen. Onze ietwat strakke en weinig expansieve volksaard maakt, dat men zelden over de lippen komen laten wat schuilt in het hart. Eer loopen we gevaar van wat spoedig met onze critiek gereed te staan. En waar voor degenen, die geheel belangeloos hun beste krachten aan wetenschap, staat, of kerk wijden, sympathie

en waardeering zulk een machtige steun zou kunnen zijn, kan men niet zeggen, dat onze voorgangers in dit opzicht verward worden.

Dat daarom op een hoogtijfeest in hun leven een warmer toon uit het hart wordt beluisterd, in gave en woord de waardeering zich uit, valt niet af te keuren maar te prijzen, mits het Soli Deo Gloria daarbij niet vergeten worde.

Ook de *Herant* brengt daarom gaarne haar hulde aan twee mannen uit onzen kring, die zulk een herdenkingsfeest mochten vieren.

Prof. L. Lindeboom herdacht het feit, dat hij voor veertig jaar in het ambt als Dienaar des Woords werd bevestigd. Al kunnen we zijn opvatting, dat hij dit ambt onafgebroken heeft bediend, ook nadat hij hoogleraar werd aan de Theologische School, niet deelen, toch belet ons dit niet, hem met deze herdenking geluk te wenschen. In menig opzicht volgt Prof. Lindeboom andere wegen dan de *Herant*, maar al willen we dit verschil geen oogenblik verbloemen, we eeren in hem de oprechtheid, waarmee hij steeds voor zijn beginselen uitkwam; we twijfelen nooit aan zijn goede trouw; hij is en blijft altijd een man uit één stuk, die voor geen enkele consequentie terugdeinst en die van schippers en modderen een afkeer heeft. Aan zijn uitnemende verdiensten op philantropisch gebied brengt heel Nederland hulde. Wat hij als Dienaar des Woords in de Zaanstreek deed, is daar nog steeds in zegende herdenking. En bovenal, bij verschil in bijzaken blijven we met Prof. Lindeboom ons één voelen in die heerlijke geloofsbelijdenis, die door onze vaders ons is overgeleverd en voor wier handhaving ook hij menigmaal een kloek strijder is geweest.

Niet minder bieden we die hulde aan Prof. Woltjer, die in de afgelopen week herdacht, dat hij vijf- en twintig jaar geleden zijn ambt als hoogleraar aan de Vrije Universiteit aanvaardde. Hoe gelukkig die keuze was, door H.H. Directeuren gedaan, behoeft thans niet meer gezegd te worden. Onze Staats-universiteiten benijden ons om strijd dezen philoloog, wiens wetenschappelijke verdiensten verre buiten ons land worden gewaardeerd. Dat hij jarenlang schier alleen heel den last eener faculteit droeg en daarin toch op elk terrein zoo uitnemend veel presteerde, mag zeker wel een unicum in de geschiedenis der Hoogescholen heeten. Maar wat ons volk niet minder in hem waardeert, dat is de onwankelbare trouw, waarmede hij aan deze stichting verbonden bleef. Bij alle beproevings, die de Vrije Universiteit te verduren had, bleef hij zijn beste krachten aan haar schenken. En toch sloot hij zich nooit in de studeerocel op. Wat hij voor het Gereformerd Gymnasium te Amsterdam en voor heel het Christelijk onderwijs deed, legt wel het beste getuigenis af, hoe breed zijn werkkreis door hem werd opgevat. Dat zijn leerlingen en oud-leerlingen op 20 October a.s. kwamen om hem in een kostbaar geschenk de liefde van het hart te vertolken, was dan ook geen wonder. Van harte vereenigen we ons met den wensch, toen uitgesproken, dat Prof. Woltjer nog lang voor onze Hoogeschool gespaard moge blijven en dat, nu de herfsttijd van zijn leven intrad, die herfst niet het minst rijk aan schoone vruchten moge zijn.

### In minor.

Het jaarverslag van Scheurers hospitaal, dat ons toegezonden wordt, is ditmaal in minor gezet. Al heeft de Vereniging stof tot danken, omdat dit jaar de inkomsten weer belangrijk vooruitgingen, terwijl ze verleden jaar daalden — het totaal bedrag der contributies en giften klom van f 9094 tot f 9633 — daartegenover staat de zware schaafeest van Dr. Scheurers ziekte en terugkeer naar het vaderland, om daar herstel te zoeken.

Wat het verslag over Dr. Scheurer zegt is zoo treffend juist en met zoo innige deelneming geschreven, dat we het hier gaarne overnemen:

Maar, ook afgescheiden van alle betere toekomst — welk een beproeving! Wij denken (want de zaken van Gods koninkrijk gaan immers voor) daarbij eerst aan wat deze slag beteekent voor den arbeid van het Petronella-hospitaal, voor dien kleinen kring van Europeesche en Javaansche Christenen, die tot nu toe onder Dr. Scheurer gearbeid hebben. Die in soms oversteelpende drukten, in moeilijke gevallen, in teleurstelling en tegenspoed ook, aan hem altijd weer moed en bevestiging ontleenden. Die bij altijd met raad en daad, met al de gaven en krachten van zijne uitnemende persoonlijkheid, ter zijde heeft gestaan.

Wat de arbeid aan Dr. Scheurer verliest, is schier niet onder woorden te brengen. En het gemis zal in de gehele Indische Zending wereld gevoeld worden. Want een man als Dr. Scheurer is een steunpilaar en steraad niet alleen voor de kerk, die hem uitzond, en het terrein, waar hij arbeidde, maar voor de gehele Christelijke Zending in Indië. Hij heeft haar naam opgeheven en hooggehouden jarenlang, en tot haar vijanden toe, hebben hem en zijn werk hun lof niet onthouden.

En *denen* man maakt God krank en neemt hem weg uit Indië. O, indien wij niet geloofden, dat God dat werk oneindiger liever heeft dan wij, en ook veel beter weet dan wij, hoe dat werk ten slotte het best aan zijn doel zal beantwoorden — hoe zouden wij verslagen nederzinken, hoe zou de wanhoop ons hart binnensluipen!

En dan — welk een beproeving voor Dr. Scheurer zelve.

Om als man, in de volle kracht zijns levens, met vrouw en kinderen, die hij te verzorgen heeft, plotseling uit zijn werk, — en een werk, dat hem om Gods wille zoo lief is en dat hem zoo noodig heeft — weggeroepen te worden, om mischen jaren lang lijdende en zwak te moeten zijn, en niets te kunnen doen — dat is hard.

Overigens wijst het verslag er met ernst op, dat betere ondersteuning van ons Hospitaal plicht en roeping is. Dat nog zoovele Nederlandsche Christenen belangrijke sommen ter ondersteuning zenden aan Amerikaanse en andere zendingsposten in China en landen waarmede wij als Nederlanders niet rechtstreeks verbonden zijn, terwijl we in Indië zooveel geld te kort komen voor eigen zendingsarbeid, is metterdaad een misstand.

Waarom moest dan dit jaar weer eenige duizenden zendingsgeld voor een Amerikaanse missie uit ons land komen? Op hoevele Christelijke Zendingenposten in onze eigen koloniën zou deze som niet als een gebedsverhooring, als een redding uit nood, ontvangen zijn?

Holland heeft den naam in 't buitenland van zoo milddadig te zijn. Van 't einde en ver komen dan ook jaar in jaar uit allerlei vreemdelingen hier geld vragen, om gewoonlijk met een goedgevoelde beurs huiswaarts te keeren.

O, indien wij die reputatie eens verlieten wilden, om eenvoudig en gehoorzaam te doen wat ons is opgelegd: de geestelijke verzorging van onse eigen koloniën. Die zal God eenmaal van onze hand eischen — die zullen eenmaal voor of tegen ons getuigen in den dag des gericht.

Maar is niet eigenwillige goddienst dikwijls aantrekkelijker dan de weg der gehoorzaamheid?

Moge dit ernstig woord een geopend oor vinden! In de laatste brieven, die Dr. Scheurer uit Djogja schreef, werd telkens geklaagd over worstelen met financiële nood. Amsterdam's kerk doet reeds wat ze kan, maar zonder krachtigen steun van buiten komt men er niet. En niets is voor de arbeiders in den dienst der Zending zoo afmattend en neurdrukkend, als telkens met financiële nood te moeten worstelen.

### Bilijk ontstoken?

Dr. Kok heeft in een uitvoerig schrijven in de *Bazuin* zich bitter beklagd over onze critiek op zijn brochure.

We hebben hem „als een leugenaar en woordverdraaier aan de kaak gesteld“, ons schuldig gemaakt aan „vervalsing en verdachtmaking“, „beledigende uitdrukkingen“ jegens zijn persoon gebruikt, kortom, ons „onwaardig“ gedragen. En na over dit alles op scherpe wijze ons de les te hebben gelezen, krijgen we op onze beurt te hooren, dat juist wij „onjuist“ geciteerd hebben, „verkeerd“ het gevoelen van Dr. Kok hebben weergegeven en ons aan de meest pertinente onwaarheid hebben schuldig gemaakt door te schrijven, dat Dr. Kok woorden van zichzelf tusschen aanhalingsteekens plaatste, alsof deze van Dr. Kuyper Sr. waren, terwijl deze aanhalingsteekens volgens hem er NIET staan!

Nu zullen we over deze wijze van polemieek maar niet klagen. We zijn er aan gewend. Toen onlangs Dr. Heida in het *Zeeuwsch Kerkblad* de Vrije Universiteit verweet, dat zij van eenig nader verband met de Kerken niets weten wilde en wij met de feiten bewezen, dat dit niet waar was, volgde, in steek van een eerlijk peccavi, een zoo bitter boze aanval op onze redactie, dat we van antwoord wel moesten afzien. En zoo gaat het ook thans weer met Dr. Kok. Reeds op zichzelf was het natuurlijk verre van kiesch, dat deze predikant, die genoodigd was om een rede op den officiële Schooldag te Kampen te houden, zoo uitdagend optrad, waar hij toch ook wel wist, dat er onder de Hoogleraren en onder de Curatoren warme vrienden der Vrije Universiteit schuilen. Maar dit nog daargelezen. Dr. Kok dichtte aan de voorstanders der Vrije Universiteit allerlei meeningen toe, die nooit door hen geleerd, maar veeleer door hen bestreden zijn. We hebben met tal van citaten dit zonneklaar bewezen. En in plaats dat Dr. Kok nu met dankbaarheid erkent, dat hier een misverstand in 't spel was en we dus veel dichter bij elkaar staan dan hij voorstelde, wordt de zweep over onze redactie heengelegd, omdat we tegen den aanval ons verweerden, en zijn wij de boze man, die roet in het eten werpt.

Doch ter zake. Volgens Dr. Kok hebben we zijn gevoelen „verkeerd“ weergegeven en hem precies 't omgekeerde laten zeggen van wat hij schreef. Wij schreven: „Dr. Kok eindigt met te verklaren, dat de Kerk als organisme alleen en uitsluitend door het instituut zich openbaart en openbaren kan“, en oordeelden dat „op dit standpunt van een vrije christelijke actie niets overblijft en men zoo met volle zeilen de wateren van het Clericalisme opzeilt“.

Zie hier wat Dr. Kok zelf schreef op blz. 36: „Opdat dit leven (nl. van de Kerk als organisme) zich zou kunnen openbaren, om dit leven te leiden, te regelen, vruchtbaar te maken, heeft de kerk het instituut noodig.“ „In het organisme zit wel in beginsel alles in, maar het komt er niet uit als bij intuïtie. Het organisme kan het instituut niet missen“. Het is dan ook het instituut, „zonder hetwelk van het organisme niets terecht komt“. Vandaar dat organisme en instituut één zijn en niet mogen gescheiden: Blz. 38: „Door God zijn ze saamgevoegd en daarom scheidde de mensch ze niet“. „Dat het instituut voor het organisme is, wijst ons op de eenheid van organisme en instituut“. „In de min of meer doorgedachte en doorgezette scheiding van organisme en instituut... zien wij het kardinale punt van verschil“. De absolute eenheid van Kerkelijk instituut en het organisme der Kerk wordt hier dus zoo beslist mogelijk uitgesproken. Zal het organisme leven der Kerk zich kunnen openbaren, dan is daartoe volgens Dr. Kok het instituut noodig, en dit instituut heeft daarna het organisch leven te leiden, te regelen en vruchtbaar te maken. Zet nu in plaats van instituut de ambten en voor organisch leven de

christelijke ad Rome altijd gelvallen wijst op, dat „Christelijke k gegaan, al blev Intusschen de verklaring, de Theol. wetens behoorde, ook een weinig me hier waarlijk zijn geweest.

Ergo nog „onjuist“ gec hier moge v en met Da toonen, hoe „ven: „Op d de mannen schap (ook het terrein schreef letterl punt dat de omdat de wet vrij is, souve het terrein d dat we preci Kok, gebruik niet terzake Kok die ons, in dezen bri Vrije Univers in het midde Kuyper leert Theologische) gemeene grat En wat het dat wezen l hebben door aan Dr. Ku aanhalingsteel maar van Dr. Kok herhaalt halingsteekens bedoelde Dr. maar alleen w sche consequ standpunt vol Het kan z privaaf gebru nhoudt, wa breken, als handel is, st We drukken staat regel 18

In het werk en kunst“, lost (de wetenschap geoorde, dat te beheerschen, herk en overh standigheid nu opzicht aange onaf hankelijke Theologie heb recht heeft se haar toe“. De volgt er o. i. belijdenis der aan de resulta Daarom moet zich aan haar

Zoals me van den twe wel degelijk v onbangeven l van, wel den hier sprekend den derden v aan het trekke Overigens h king ten g iemands stand zelf verwerpt uit Dr. Kuyper door ons is a trouw gebied bij vermeldt onrecht aan.

En wat nu Dr. Kok tre citaten volho de theologisc der gemeen hiervoor wor *Herant* summe per zegt dat niet aan de l maar aan de iets wat nie door Calvijn logen geleert het geschil brochure er te niet de weten theologie a danken zou z maar een e werken te ge vele worde maals Dr. K in zijn standa II p. 283-2 heeft betoo eerenaam *He* handhaaft d een geheel e wetenschap hij, tot obje Gods, haar s die wederg ze wordt ge als den eige blijkt dus d theologie n opkomen no gratie zond bijzondere geboorte en den Heilige behooren on der particul Dr. Kok zel leert precis onrecht aan daan, wanne de Theologi hebben uitg